

Ҳамза номидаги Ўзбекистон Давлат мукофотига номзодлар

«Ўзбекистон адабёти ва санъати» нинг ўтган йил кузги сонларидан бирда «Жаннатмакон гўшалар» деган инги бир руҳни гайдо бўлди, бу руҳни Азим Суюнинг «Гиллашув» сарлавҳали бадиси билан бошланди. Бадиа музаллифи ўзи тургилиб ўстган юрт — Нурота, унинг бетаирор табиат ва ҳайвонат дунёси ажойиб одамлари, бу гаройиғ гўшанинг мустақилим мамилалар тақдиринг дахлдор долзар мумомлолар ҳақида фоят билдишонинг ве куончаклини билан ёзи. Бадиани ўзи турбебихтириб ўйлаб кетаси — шонгъ шеърията хос қатор хусусиятларини сири — сабабини топгандай бўласиз.

Дарвоҳе, Азим Суюнинг салмалари йигирма йиллик икодига, барча шеърий китобларига, жумладан, сўнгти «Кўйганим — сўйганим» тўпламига назар ташласанги улардаги асарлар куддиша ўшина макон — шонгъ тургилиб ўстган юрт билан алодкордор. Она юрт мавзуси, юрт мансаралари ифодаси шонгъ асарларига бетаирор жозига бахш этади. Буғина эмас, Биламизи, Нурота донори ҳалқ бахшилари, Эргаш Нўманбулубўл ўғли юрти. Азим Суюн ҳалқ бахшилари татиган кудугу чашма сувларини ишиб, оқинлар дўмбираси созини тинглаб. Равшонхуон Кунтугмиш достоналарни ёд олиб улгайтган. Шонгънинг дарёлари ҳар бир асаридан оғзаси шеърият руҳи, сурони уфриб туради. Азим Суюн ўзбек ёзма шеъриятида ҳадим-қадимдан бошланган, Яссавий бобомиз ҳикматларida юксак тажассумини топган, XX аср поэзиисида эса X. Олимжон, Миртемир икодига ингича кўйинида намоён бўлган ҳалқона, бахшиёна анъаналини буғуни кунда сабот билан давом этишгаётган, унга ўзгача куч-куват бахши ётётган забардаст шонгъларимизданdir. «Оқинлардай сел бўлниш кўйлайман.. Кўйин кўйган кул кубибон кўйлайман» деб ёзгандиша шонгъ тўла ҳақ.

Азим Суюн шеъриятда ҳалқона, бахшиёна йўлига шунчаки бир ҳавас, «тажриба ўтказиш» учун кирб қолган эмас, кисмат унга шу йўлни раво кўрган. Эҳтимол, дозир урб бўлган ёни урб бўлиб бораётган хўйда муракка, мажозий маъноли модернистик шеърлар ёки тасаввуфона фалсафий назима мойил кишилар назаридан Азим Суюн тутган йўл жўйро, одирондук тулини мумкин. Шонгъ дилидаги гапларни кўпичига айланма ўйларни қидириб ўтирийдаган алайтиб кўйи қолади, унинг фикрлар ва ифода тарзи содда, юрт қадар ўхимиш, яхимимиз-безаклардаги ҳоли, бир оз дагал; бироқ бу хил «дагаллик» замонида ажаб бир табийийик, санимийат, шу самимийтдан туғилдиган терап бадийлик мавжуд. Энг муҳими, Азим Суюнинг она юрт замонидан туғилган, оқинлар дўмбираси созига жўровоз мисралари маҳдулликдан бутунлай ҳоли, шонгъ дарёлари ҳар бир шеър, достонид юртни, аниқориги юртни тараққийларвар, фидой ўғлонларини қўйнаётган ҳаёт жумъиятлари устида кўйланбони мухоммади юртларидан.

Шонгънинг туғилган юртига мөхри, юртниң кинжалар баланд бўлмасин, барбир, у маҳдулликни асло тан олмайди:

Туғилган ўйдан нарни чиқманини,
Дунёни туғилган ўйим деган эр,
Тақдирим шу экан, дисматим

Деб юрган ўзларни истамас
асри

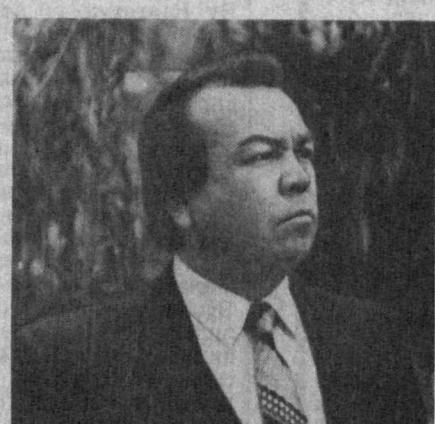
Сочмаларидан бирда бобиси-
нинг олис тоғлар орасидаги тош
үйин билан болгани хотираларини
эслаб инга ҳам аниқроқ қилиб: «Мен шоирман. Болалигининг мұқаддасы бу хотираси менга қан-
чилик азиз, қадордан бўлмасин, қалғимга сирли, романтический-
кийн, ҳақиқони бахши этасин, аммо
буғун бобонимин тош ўйда яшай
олмайман», — дейди.

Азим Суюн шеъриятининг кин-
дик юртни туғилган юрт билан
алодкор жиҳатлари устида гап
боргандаги шонгъни «она юрт кўй-
чиси» дейишдан атаги тийлайдик.
Бу бекиз эмас, «Кўйганим-сўй-
ганим» китобига фақат она юрт
ҳақида эмас, ҳадимимизнинг кеч-
миштаги, машҳур тарихий сийм-
ларга бағисланган туркум асар-
лар бор. Она юрт мавзудига асарларда
бўлгани каби тарихий воқеалар,
сиймлар тўғрисида дарёларни
хадамтлайди. Бадиани юртни
хадамтлайди сабаби озодига юртни
бадибонни топсанни ташкилайди.

Бозлидан ҳоли. Туғилган юртни
жаннатмакон гўшалари ху-
сусида ёзидими, тарихий воқеалар,
машҳур тарихий сиймлар, қис-
матидан сўз очадими — шир
ҳаммида биринчи галда қаламга
олинган мавзунинг дардли нукta-
ларига, зиддиятли, драматик жи-
ҳатларига эътиборни тортади, улар
билан борглиқ, дилидаги ар-
мону ўқинчларини тўкиб солади,
қанчалар ачиқи, шафқатиз сўл-
масин, бор ҳақиқатни айтишга
иғодалашар тиришади чунки
ҳоли шондган тўғри сўз кутиши-
ни, юрти-юниси «рост сўзга зор»
евакини юхши билди, унингча,
«сўз тузалса — эл тузалар».

«Иморат ва ёни бир томчи-
нинг айланган кечак достонини»
эслан. Оқинлар юртнинни юхши
— Чапа Туркистон».

«СўЗ ТУЗАЛСА— ЭЛ ТУЗАЛАР»

Бир удуни — иморат қўриш ол-
дидан шонгънинг яқинлари, эл-
нинг чечанчалири, сўзимларини
кенгши қаламга олинган бу асар
бир қарашда унитлаётган қад-
риятлар мадхияси бўлиб кўрина-
ди. Чечанчларинг ҳазил-мутойи-
бларидан бошланган бу асарда
халқимизнинг юхши удумларини
қайд этиш, ардоқланади ҳам бор.
Бироқ асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, данглар, чўртке-
сар, бир оз тўпори, дагар лирик
ҳаракамонинг гоҳо ўта беозор,
майн-мулоди, ёхат мутойи-
бага мойил шахс кибасида кўри-
ниши — китобнинг яна бир фази-
латидан.

Оҳ қандай кечак бу! Осмонга
қара! Соч тарасанги бўладир обга
қара! Нафосат туйгуси ўтири қалғи-
ни, ойдин кечакида шундай
ёзини мумкин.

Салини тушиб қолди тоглар
барғига, Вазмин кўтарилилар дарада
тумон. Эл-юрт кўчиб энди тоғ
этагига, Езги чорбогларда наимхудур
хазон. Кеч қолган чўпон ҳам ҳайдар
сурувини, Серка йўл бўшлайди чалиб
қўнироқ, Жаранглаб турар у узоқ ва
уфқардаги сингиб кетар охри...

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади ҳам бор. Бироқ
асар охир-оқиби бутун мам-
лакатида ҳаёт кўйигисида ҳоди-
ломон, олоним дидди, ўтири
қўниши мумкин.

«Ўзбек, юнан эл бўласан,
Тўлиб-тоғлан сел бўласан?
Шу кетишда кетсан агар,
Бир ку юра ер бўласан—

дебди чукур алам билан.

Тоғ юртнинг табиги тўғзали, аммо бу жаннатмакон гўша багри-
дағаллик ва шафқатизликлар-
ни, химъони, ҳам мурасаларидан
этиш, ардоқланади